

AYDIN HIZ

Bir Ahmed Yesevi Romanı

Benim Gönlüm Bir Kuştur

TİMAŞ
T

I.

1161- Yedisu Irmağı Havzası

Bozkırda atların vaktiydi.

Türkmenler, yazın yaylaklara, kışın kışlaklara göç vakitlerini; ekip biçme zamanlarını göğe bakarak tayin ederlerdi. Bundan dolayı Türkistan'da müneccimler göğe baktıklarında izledikleri burçlara hayvanların isimlerini vermişlerdi. Bir çocuk hangi hayvan yılında doğmuşsa, çocuğun o hayvanın belirgin özelliklerini barındırdığına ve karakterinin ona göre şekillendiğine inanılırdı.

Aras, *yunt* yılında doğmuştu. Şaman, höllük toprağına yatırılan bebeğin alnına, tanrılara kurban edilen atın kanından sürmüş, ölülerin ruhları sanki onun ağzından dile geliyor gibi konuşmuştu:

“Günü karanlık, gecesi hep aydınlık olacak!”

Obanın lideri olan Balamir bir yeni doğmuş bebeğe, bir de şamana baktı. Şaman, turna tüyü bulunan başındaki kırmızı külahla ileri geri sallanıyor, elinde maral derisinden yapılmış davulla ara sıra boğuk bir ses çıkarıyordu.

“Ruhlar bu çocuğun tez canlı olacağını bildiriyor. Her şeye acele edecek, rüzgârlarla yarışacak, dağları aşacak, uzaklara kuracak ocağını.” Sonra Balamir’e döndü:

“Ona doru bir tay verin! Yürümeye başlamadan önce ata binsin ki, rüzgâra da hükmetis, ateşe de. Ataların ruhu onunla olsun!”

Bozkırda zaman, hayvanların ruhlarıyla uyumludur.

Tabiatla ahenk içinde yaşayabilmek için, onun dilini anlamak, onunla savaşmak ve anlaşmak gerektiğini bütün konargöçerler bilir. Soğuğa bir yılki gibi dayanabilmeli, ılgarları savuşturmak için bir rüzgâr kadar hızlı olabilmeli. Bozkır insanı ayazda börüye, toprakta çılana, havada kuşa, ovada ata dönüştür.

Yunt yılında doğan Aras, doğumundan beri ikinci kez devrediyordu takvimlerin döngüsünü. Geçen zamanla birlikte serpildi, büyüdü ve gürbüz bir delikanlı oldu. Çocukluğuna benziyordu gençliği de. Şamanın dediği gibiydi; rüzgâr kadar aceleci, tulpar gibi hızlıydı.

Gemlenmemiş ruhunda bir yılıkılık vardı.

Obanın gençleriyle oynarken, yazlamlara çıktıklarında bulutlara değen ovanın uçlarına doğru kıvrakları uçururken, satılması gereken ürünleri pazara götürüp ak gümüş karşılığında satarken de karakterinin yansıması görülüyordu. Sevimli bir yaramazlığı vardı obada. Çoğu kimse onu hoş görse de babasından yüz bulamadığı için bazı şeyleri gizli yapardı.

Obanın Bey’i Balamir onu çağırdığında, Yedisu Irmağı’nı besleyen derenin kenarında arkadaşlarıyla birlikteydi. Babasının kendisini istediğini duyan Aras, aceleci adımlarla çadıra doğru giderken, içinde bir şüphe dalgasının büyümesine engel olamadı. Yine de umarsızdı. İyi biliyordu ki, obanın lideri

birini çağırmak için adamlarından Tumbilay'ı gönderiyorsa, özel bir anlamı vardır bunun.

Orta boydan biraz daha uzundu ve zayıf bir vücudu vardı. Henüz yirmili yaşların başında, delidolu bir delikanlıydı Aras. Hızlı adımlarla tepesinde Karahıtay tuğunun dalgalandığı çadıra vardı. Hafif kambur yürüyüşünü dikleştirip içeriye girmeden önce derin bir nefes aldı, annesinin boynuna astığı at kılından yapılmış muskayı okşadı. Muskanın içindeki büyümlü taşın tılsımı ona yardım etsin istiyordu şimdi. Elini düz saçlarında gezdirdi.

Kangar Dağları'na koşarak çıkmış gibi hissediyordu kendini.

Karahıtay boyuna ait bu küçük obanın lideri olarak Balamir, oğlunu bekliyordu. Gözlerinden alevler fışkırıyordu âdeta. Yaptığı yaramazlıklarla bir deli taya benziyordu oğlu. Obadakilerden bazıları onun ağırbaşlı ve sakin tavırlarından memnun değillerdi.

Babasıyla göz göze gelmeden içeriye girer girmez çadırın içini taradı hemen. Annesinin çadırda bulunmamasından kaygılandı, annesi olsa biraz sonra yaşayacağı fırtınanın etkisi azalabilirdi. Buna benzer olayları daha önce yaşamıştı çünkü.

Bir cesaretle başını kaldırdı, babasının yüzü şaman davuluna gerilmiş maral derisi gibi gergindi. Aras'ın dikleştirmeye çalıştığı omuzları önüne düştü. Âdeta alev saçıyordu babasının gözleri. Aras, olduğundan farklı göstermeye kendini hazırlamıştı. Yüzüne yerleştirmeye çalıştığı o mahcup ifadenin yalancılığını en iyi babası bilirdi oysa.

“Ne zaman vazgeçeceksin bunlardan! Neden böyle yapıyorsun sen Aras!!!”

Balamir'in sesinden gür bir öfke saçılıyordu çadırın içine.

Aras, son günlerde yaptıklarını düşündü. Acaba hangisinden bahsediyordu babası? Geçen hafta cirit oynarken çıkardığı kavgadan mı, pazara satmaya götürdüğü keçelerin ve yapığın paralarını eksik verdiği için mi, yoksa dere kenarında çamaşır yıkayan kızların kazanlarını devirdiği için mi?

“Bey'im özür dilerim.”

Böyle durumlarda, babasına “Bey'im” derdi. Yüzüne yasadığı mahcup ifadeyi sesinin rengine de vermeye çalışıyordu. Pişman olduğuna babasını ikna etmesi gerekiyordu çünkü.

“Kavgayı ilk önce onlar başlattılar, ben...ben kendimi savunmak zorunda kaldım.”

“Ne kavgasından bahsediyorsun sen? *Payundurların* sürüsünden çaldığınız koyunun kavgayla ne ilgisi var!”

“Koyun mu? *Payundurlar* mı?”

“*Payundurlar* ya! Koyun hırsızlığı da nedir Aras! Sen bu obanın Bey'inin oğlusun, bir bey oğluna hırsızlık yapmak yakışır mı ha!”

Aras şaşırmıştı gerçekten. İli Irmağı'nın kenarında otlayan sürüden çaldıkları koyun bir Oğuz boyuna mı aitmiş! Babasının nasıl haberi olmuştu bundan? Üstelik kimseye anlatmamıştı. Kendisi dışındaki üç arkadaşını da sıkı sıkı tembihlemişti.

“Daha önce kavga ettin, adam yaraladın, yalan söyledin ve şimdi de hırsızlık! Bu Oğuzları başımıza bela mı etmek istiyorsun? Ben kimseyle savaşımadan, uzlaşarak bu obayı yaylaya çıkarmak istiyorum. Ya sen? Sen sadece kendini düşünüyorsun!”

Babası ellerini arkasında bağlayıp çadırın içinde yürümeye başladığına göre, biraz daha sakinleşiyor olabilir miydi? Aras, arkadaşlarından bu sırrı kimin söylediğini düşünüyordu bir taraftan. Oktar olamaz, çünkü onun fikriydi zaten İli

Irmağı'nın kenarında otlayan sürüden koyun çalıp gömeç yaparak yemek. Kutalmış, en yakın dostuydu, kendinden fazla ona güveniridi. Pamir olabilir mi? Yoo, pek konuşmaz zaten, ağzı sıkıdır onun.

“Aras! Sen bu obanın lideri olacaksın ilerde, benden sonra insanları yazın otlaklara, havalar soğuyunca kışlaklara sen götüreceksin. Onlara örnek olacaksın! Bir bey, her şeyden önce dürüst olmalıdır. Onların güvenini kazanmalıdır. Ama sende bu sorumluluğa ait hiçbir işaret yok! Hep haydutluk, kavga, yalan, hırsızlık!”

Çadırın kalın keçeden yapılmış kapısından içeriye yayılan aydınlıkta annesi Börte Hatun'u görünce, kurnazca bir gülümseme yayıldı Aras'ın yüzüne. Biraz sonra babasının kızgınlığı hafifler, öğüt verip gönderirdi. Öyle zannediyordu.

Annesinin bir şey söylemesine fırsat vermeden, babası Balamir ceza verdi Aras'a:

“Böyle gitmez! Atalarımız ‘Konacak yeri seçmeden otlağı seç’ demişler. Sen otlağı kirletiyorsun sürekli! Bu yaptığının bir karşılığı olacak! Atını elinden alıyorum. Bundan sonra benden izinsiz obanın dışına çıkmayacaksın! Çadırdan da kalmayacaksın! Yaylaklara çıkıncaya kadar çobanlarla birlikte sürünün yanında yatacaksın!”

“Baba! Bey'im! *Bulut*'u alma ne olur, istediğin yerde yatarım, istediğin her şeyi yaparım ben... ben çok pişmanım. Bir daha olmayacak Bey'im! Atımı alma n'olur! Bulut'tan ayırma beni!”

Yalvarırken bir taraftan da annesine bakıyor, yardım istiyordu gözleriyle. Fakat ondan bir ses çıkmıyordu, annesinin merhametli gözleri gölgeliydi.

“Bu kaçınıcı söz! Artık sana güvenmiyorum, yalan söylüyorsun çünkü. Kendini düşünüyorsun sadece, bencillik ediyorsun!”

O ısrar ettikçe babasının sesi de gürleşiyor, verdiği cezadan vazgeçmiyordu bir türlü.

“Yüzümü kara çıkarıyorsun! Bu obada benim düşmanlarım da var! Şimdi çık dışarıya! Seni görmek istemiyorum bir süre!”

Aras çaresiz bir şekilde dışarıya çıkarken, çadırın kapısında Saruca ile karşılaştı. Balamir’in has adamlarından olan bu demirci ustası, onun istediği aletleri getirmişti. Yakında göç başlayacaktı yaylalara doğru, bütün obada yolculuk hazırlığı başlamıştı. Bir elinde taşıdığı demirden aletler vardı, boşta olan sol elini Aras’ın omzuna koydu çadırın kapısında. Baba ile oğul arasında bir şeyler olduğunu, dışarıdan duyulan seslerden anlamıştı. Aras’a hafif gülümseyerek, sanki ona teselli vermek istiyor gibiydi.

“Bey’im, üzengileri tamamladım. Ok uçlarını yapıyordum, sana bir göstereyim istedim.”

Balamir’in yüzündeki öfke geçeceğe benzemiyordu. Eliyle Saruca’yı buyur etmesine rağmen, sanki onu görmüyor gibi içeride ileri geri dolaşıyor, Aras’ın sonu gelmez haydutluklarına karşı ne yapacağını düşünüyordu. Onun tek oğluydu, obanın geleceğini ona emanet etmek istiyordu fakat onun olgunlaşması ve sorumluluk alması konusunda ümitsizdi.

Elindeki ok uçlarını ne yapacağını bilemez halde bekleyen Saruca, Balamir’in sakinleşmesini bekledi bir süre. Obada kimsenin olmadığı zamanlarda Bey’ine kendi adıyla hitap edecek kadar samimiydi.

“Balamir! Aras henüz genç. Elbette büyük hataları var, ele avuca sığmıyor. Bir deli tay gibi.”

Balamir, Aras doğduğunda şamanın onunla ilgili sözlerini hatırladı birden: “Ruhlar bu çocuğun tez canlı olacağını bildiriyor. Her şeye acele edecek, rüzgârlarla yarışacak, dağları aşacak, uzaklara kuracak ocağını.”

Onun uzaklara daldığını fark eden Saruca’nın karşısına geçip durdu. Hiç konuşmadan birbirine baktılar. Saruca onun gözlerindeki öfkenin derinliğinde umutsuzluk görüyordu.

“İzin ver onu yanıma alayım bir süre. Demir dövdüreyim, çalıştırayım, beni sever, dinler. Belki benim bir faydam olur ona.”

“Kendimi bu çocuğun yaptıklarına karşı çaresiz hissediyorum Saruca. Şu obayı yönetiyorum da kendi çocuğumu yönetemiyorum. Biliyor muydun hırsızlık yaptıklarını!”

“Hırsızlık mı?” Saruca Usta da şaşırmıştı. Hırsızlık adı bir suçtu, yapan da küçümsenirdi. Toparladı kendini ve konuşmaya başladı:

“Sen de bilirsin, her kısırağın sütünden kımız yapılmaz. İyi bir kımız için, her şeyden önce iyi bir maya gerekir. Bir maya ne kadar eski ise o kadar iyidir Bey’im. Aras’ı eski kımızlarla mayalamak gerekir. İzin ver, onu ataların ruhuyla mayalayalım. Hem bugünlerde yardımcıya ihtiyacım var. Ateşe yakın tutarım onu, çalıştırırım. Belki yumuşatıp şekil vermem mümkün olur. Hem kötü ruhların tesiri var bu çocukta, Şaman onun için bir kurban mı kesse acaba, dağda bir ayın mı yapsa?”

“Şimdi onun sırası değil. Deli Cerme kadar akıl yok bu çocukta! Senin dediğin gibi olsun, yanında kalsın göç başlayıncaya kadar. Ona demir dövdür, ama çok çalıştır, ezilsin, yorulsun iyice! Geceleyin çadıra da alma! Dışarıda ayazda çobanlarla yatsın!”

Balamir’in konuşmasının ardından asıl konuya gelmek istedi Saruca. Getirdiği ok uçlarının keskinliğini göstermek

istiyordu. Bu keskinliği yakalamak için her bir oka daha çok zaman ayırması gerekiyordu, ama göç vakti yakındı, hayvanların demir bağları yapılacaktı daha.

Ayrılmadan önce Balamir onun da fikrini sordu. Göğsünden hastalanan atlar vardı obada, *çılday*¹ olmuşlardı. Cerme acaba bu hayvanlar için bir merhem yapsaydı iyi gelir miydi? Geçen yıl bitki köklerinden ve tohumlarından yaptığı macunla çibanları iyileştirmişti.

Aras'ın peşinden annesi de çıkmıştı çadırdan. Onunla konuşmak istiyordu ama atının elinden alınmasına fazla içerlemiş şu yaramaz oğluyla hemen konuşmaması gerektiğini düşündü. Önce yaptığı hatanın farkına varmasını beklemeliydi, sonra hem oğlu gerekli dersi alır hem de o zaman kocasını yumuşatabilirdi. Sevdiği iki erkeğin arasını bulmak hep ona düşüyordu.

Oğlunun ardından baktı. Karşıdan gelen arkadaşı Oktar'la bir şeyler konuşurken seyretti onu. Kimsenin fark edemeyeceği bir merhamet ovası taşırdı yüreğinde. Gözleri nemlendi. Aras, bir şeye üzülürse başını öne eğip, omuzlarındaki hafif kamburluk ortaya çıkardı.

Börte Hatun, oğlunun ardından bir süre onu izledikten sonra, sığır gönünde süt mayalayan kadınların olduğu tarafa doğru gitti. Ekinliğin arka tarafından, yolculuk için atları tamgalayan erkeklerin sesleri geliyordu. Ortalığı yanmış et kokusu sarmıştı.

Atının elinden alınmasına çok kızan Aras, onunla vedalaşmak için ağıla giderken Oktar'la karşılaşmıştı.

“O sürünün Bayundurlara ait olduğunu biliyor muydun?”

Bilmiyordum anlamında başını salladı Oktar.

1 Atların göğsünde çıkan bir hastalık.

“Koyun çaldığımızdan babamın haberi var, kendini kolla! Yakındır seninkinin de haberi olur.”

Oktar, babasının çoktan haberinin olduğunu söylemedi elbette.

Ağıla gitti. Doru aygırın başını okşadı bir süre. Bu dünyada onu mutlu eden, onu dinleyen biri varsa o da Bulut’tu. Ne zaman canı sıkılsa, bir şeye üzülse ağıla gelip onunla konuşurdu. Bazen ona eysersiz bir şekilde biner, uzaklara sürerdi dörtnala. Ufku olmayan dümdüz ovalarda bir rüzgâra dönüşürdü. Ya bir uçurumun kenarında ya da bitimsiz otlakları, ırmakları ve derin vadileri seyreden yüksek bir tepenin yamacında atını durdurur, uzaklara daldardı.

Tabiatın sesine bulanırdı işte o vakit. İçindeki fırtına ile Bulut’un rüzgârları döven yeleleri birbirine karışırdı.

Saruca Usta, onu ağılda bulacağını biliyordu. Acele etmeden kapının aralığından, Aras’ın Bulut’la konuşmasını izledi. Atın kavisli boynunu, dalgalı yelelerini ve dolgun sağrısını okşuyor, onunla vedalaşıyordu. Bu çocuk özünde iyi bir insan taşıyor aslında diye düşündü. Ölünce göğe yükselen insanların bineği de attır. Atını seven ve onunla konuşan kimse kötü olamazdı.

Saruca’nın onu beklediğini görünce iki gözünün ortasından öptü küheylanı. Başını onun başına yaslayıp bekledi bir süre. Bulut’un iri gözlerindeki asalet ve masumiyet ona güç verdi.

“Hadi gidelim evlat, baban seni yoksa Cerme’ye çıkar verecek,” dedi Saruca. Elini Aras’ın omzuna koydu, demir dövdüğü ocağa doğru uzaklaştılar.